

Единъ въпросъ, който не слизаше отъ колонитѣ на българския печатъ, е историята на българския народъ. Едни отъ първитѣ историци — В. Априловъ, С. Палаузовъ, Г. Кръстевичъ, Т. Бурмовъ, Г. С. Раковски и др. — неуморно събираха исторически документи и грамоти и излизаха въ българскитѣ вестници и списания („Любословие“, „Български Книжици“, „Цариградски вѣстникъ“ и др.) съ исторически студии върху миналото на българското племе. Тѣзи студии се отличаваха отъ историческитѣ трудове на книжовницитѣ отъ началото на XIX вѣкъ, по своитѣ донѣкъде по-основни критични изследвания. Но тъй като изнасянето на факти отъ миналото трѣбваше все пакъ да служи главно за пробуждане на националното съзнание, срѣщаха се понѣкога известни отстъпления отъ академичната историческа преценка. Напр., историческитѣ изследвания на Раковски („Българска Старина“), у които историческата идеализация преминава всѣка позволена граница.

Първитѣ публицисти бѣха последователи на първитѣ народни будители — Паисий-Хилендарски, Софроний Врачански, Д-ръ П. Беронъ, които се борѣха за създаване на живъ български езикъ. Българскиятъ печатъ десетилѣтия наредъ вземаше живо участие въ спороветѣ по оформяването и налагането на общъ книжовенъ езикъ, защото бѣше обладанъ отъ мисълта, че родниятъ езикъ е единъ отъ най-главнитѣ фактори, които крепятъ националното съзнание на единъ народъ. Разногласията на нашитѣ книжовници върху основата, която трѣбва да легне въ книжовния ни езикъ, намиратъ силни отражения въ колонитѣ на българския печатъ. Тогава се очертаха две школи: славянска и българска. Първата — славянската школа, имаше силно влияние въ първата половина на XIX вѣкъ. Тя намѣри привърженици и всрѣдъ първитѣ публицисти, които като народни дейци и учители, вземаха живо участие въ движението за народна просвѣта. Най-видни представители на тази школа, която поддържаше, че въ основата на книжовния езикъ трѣбва да легне черковно-славянскиятъ, старобългарскиятъ, сж въ журналистиката К. Фотиновъ („Любословие“) Иванъ Добровски („Мирозрение“) и др. Славянската школа, обаче, не можа да си пробие пътъ въ печата, тъй като първитѣ журналисти, бидейки въ непосредственъ контактъ съ маситѣ, схванаха още отъ самото начало, че за да проникнатъ знания въ народа, както и за да има успѣхъ самиятъ печатъ, книжовниятъ езикъ трѣбва да бѣде изграденъ върху живото българско слово. И почти всички български вестници и списания, като почнемъ съ вестницитѣ на д-ръ Богорова („Българский Орелъ“, „Цариградски вѣстникъ“) и свършимъ съ вестницитѣ презъ 70-тѣ години на българскитѣ писатели Славейковъ („Македония“), Каравеловъ („Свобода“) и др. — се обявяватъ горещи при-